

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Ändringar i premiepensionssystemet – redovisning av hur förändringarna praktiskt har påverkat pensionsspararna.

1 Sammanfattning

Denna lägesbeskrivning visar att drygt 92 miljarder kronor är placerade i de statliga förvaltningsalternativen den 31 maj 2010 och i stort sett allt finns i SÅFA.

Vid samma tidpunkt har närmare 2,6 miljoner pensionssparare sina medel placerade i SÅFA. Det är ca 1 150 sparare som valt någon av fondportföljerna och närmare 320 sparare har valt räntefonden eller aktiefonden.

I stort sett alla som hade Premiesparfonden eller Premievalsfonden har förts över till SÅFA och ligger kvar där.

Under hela maj månad har totalt närmare 13 000 sparare lämnat Premiesparfonden och SÅFA, vilket kan sägas ligga inom intervallet för antalet sparare som brukade lämna Premiesparfonden varje månad.

Det är sammanlagt ca 10 900 sparare som lämnat Premiesparfonden och Premievalsfonden och gått ut på fondtorget istället för att välja något av de statliga förvaltningsalternativen.

Bland pensionsspararna på fondtorget, exkl. de med Premievalsfonden, är det drygt 650 sparare som har gått till SÅFA och drygt 1 200 sparare som har valt någon av fondportföljerna eller de underliggande fonderna.

Av de 500 000 – 600 000 sparare som anlitar förvaltningsföretag för att sköta sin premiepensionsportfölj är det ca 30 som valt något av de statliga alternativen.

Lägesbeskrivningen visar att informationsinsatsen inte har medfört någon märkbar ökning i utflödet från de förvalda alternativen. Utflödet under maj ligger således på ungefär samma nivå som tidigare. Det framgår även att i förhållande till antalet sparare som omfattas av premiepensionssystemet är det få som aktivt har valt något av de statliga förvaltningsalternativen under perioden 10 – 31 maj. För att kunna göra en bättre bedömning av den direkta effekten av informationsinsatsen behövs en mer omfattande undersökning göras.

2 Inledning

Den 22-23 maj genomförde Pensionsmyndigheten förändringar i det statliga utbudet i premiepensionssystemet med anledning av regeringens proposition Ändringar i premiepensionssystemet (prop. 2009/10:44). Enligt regleringsbrev för 2010 ska Pensionsmyndigheten senast den 6 augusti 2010 lämna en redovisning av hur de genomförda ändringarna i premiepensionssystemet praktiskt påverkar olika grupper av pensionssparare. Efter möte med finansdepartementet och socialdepartementet

framkom att myndigheten skulle göra en första avstämning av läget i de nya statliga förvaltningsalternativen samt bedöma om pensionsspararna tagit till sig den information som gick ut i samband med att förändringarna genomfördes. Det lämnades öppet för myndigheten att välja tidsperiod för undersökningen samt hur ingående olika grupper av pensionssparare skulle studeras.

Pensionsmyndighetens informationsinsats inleddes med en presskonferens den 3 maj och följdes upp med ett utskick av brev till pensionsspararna i Premiesparfonden och Premievalsfonden den 10 – 11 maj. Utskicket innehöll information om att fonderna skulle avslutas och att pensionsmedlen skulle föras över till SÅFA om spararna inte valde något annat placeringsalternativ. Samtidigt, den 10 – 14 maj, annonserade myndigheten om det nya statliga utbudet i massmedia och hade särskild information på myndighetens hemsida.

I denna redovisning görs inget försök att mäta effekten av informationsinsatsen. Däremot ges en deskriptiv lägesbeskrivning och utifrån den görs ett försök att bedöma eventuella effekter av informationsinsatsen på pensionsspararnas portföljplaceringar. Spararnas placeringar studeras vid två tidpunkter, den 10 maj och den 31 maj. Vid den första tidpunkten observeras spararnas placeringar innan breven och annonseringen hunnit påverka deras val av pensionsplaceringar. Vid den andra tidpunkten för observation är informationsinsatsen avslutad sedan ca 2 veckor tillbaka och fondhandeln har hunnit vara igång i drygt en vecka efter det att förändringarna genomfördes.

Redovisningen fortsätter nedan med en sammanfattning av förändringarna i det statliga utbudet och vad förändringarna syftade till. Sedan ges en övergripande bild av den information som gick ut till pensionsspararna i samband med att förändringarna genomfördes. Därefter följer en beskrivning av läget i de statliga förvaltningsalternativen och utflödet från Premiesparfonden samt Premievalsfonden. Redovisningen avslutas med en sammanfattning av lägesbeskrivningen.

3 Förändringarna i premiepensionssystemet

3.1 Förändringarna

Under våren 2010 har det statliga utbudet i premiepensionssystemet genomgått stora förändringar. Tidigare utgjordes det statliga utbudet av två globala aktiefonder, Premiesparfonden och Premievalsfonden. Premiesparfonden var inte öppen för aktiva val. I fonden placerades medlen till de pensionssparare som, vid inträdet i pensionssystemet, inte valde att gå ut på Pensionsmyndighetens fondtorg. Premievalsfonden var däremot öppen för aktiva val och tillgänglig på myndighetens fondtorg. Målet för Premiesparfondens avkastning var att den över tid skulle motsvara den genomsnittliga avkastningen på fondtorget men med lägre risk. Något motsvarande mål för Premievalsfondens avkastning fanns inte.

Den övergripande benämningen för de produkter som ingår i det nya statliga utbudet är Statens förvaltningsalternativ. AP7SÅFA har ersatt de tidigare statliga fonderna och är den s.k. förvalsfonden i systemet. SÅFA har en generationsfundsprofil och är öppen för aktiva val. Utbudet har dessutom breddats till att även omfatta tre fondportföljer

med olika risknivå, AP7Försiktig, AP7Balanserad samt AP7Offensiv. SÅFA och fondportföljerna är valbara på Pensionsmyndighetens webbplats. De nya placeringsalternativen kan inte kombineras med varandra eller med fonderna på fondtorget. Ett alternativ utgör således 100 procent av spararens premiepensionsportfölj.

SÅFA och fondportföljerna består av olika sammansättningar av AP7Räntefond och AP7Aktiefond. För att ta tillvara de stordriftsfördelar som finns i förvaltningen är även de underliggande fonderna öppna för aktiva val. De är tillgängliga på myndighetens fondtorg och kan kombineras med övriga fonder på fondtorget.

Vad syftar förändringarna till?

Förändringarna i premiepensionssystemet har inneburit att de statliga alternativen i större utsträckning anpassats till pensionsspararnas kunskaper och engagemang för förvaltningen av premiepensionen. Syftet är att minska risken för systematiskt dåliga utfall.

SÅFA har en generationsfundsprofil, vilket innebär att risknivån i SÅFA tar hänsyn till pensionsspararnas placeringshorisont. Risknivån tar dessutom hänsyn till att premiepensionen är en del av den samlade ålderspension. För de flesta åldrar har denna förändring medfört att risknivån i SÅFA är högre än risknivån i Premiesparfonden. Det ger de sparare som inte är aktiva en möjlighet till högre avkastning på sina premiepensionsmedel.

Då SÅFA är öppen för aktiva val kan en pensionssparare fritt flytta sina premiepensionsmedel in och ut ur SÅFA, liksom det är möjligt att göra i fonderna på fondtorget. Lagstiftarens tanke med denna valbarhet är att spararen ska kunna ta steget ut på fondtorget för att försöka sätta samman en egen portfölj och förvalta den själv. De som efterhand känner att de inte har tillräckliga kunskaper eller får förändrade förutsättningar för att själva sköta premiepensionsportföljen har då möjlighet att gå tillbaka till SÅFA. Premiesparfonden var inte öppen för aktiva val, vilket innebar att om en sparare gick ut på fondtorget så spärrade denne ut sig från fonden.

I utbudet på fondtorget ingår ca 800 fonder som pensionsspararna kan välja mellan när de ska placera sina premiepensionsmedel. För de sparare som vill göra ett aktivt val men inte vill sätta samman en egen portfölj finns nu de statliga fondportföljerna att tillgå. Sjunde AP-fonden sköter både sammansättningen samt förvaltningen av portföljerna. Förvaltningsavgiften är relativt låg p.g.a de stordriftsfördelar som finns i systemet. Marknaden för förvaltningstjänster har vuxit snabbt under senare år, vilket tyder på att det finns ett stort behov av sådana färdiga portföljalternativ.

4 Informationen till pensionsspararna

Förändringarna i det statliga utbudet genomfördes den 22 – 23 maj och pensionsspararna har på olika sätt informerats om dessa förändringar. Först fick samtliga sparare information om de kommande förändringarna via utskicket av Orange kuvert under februari och mars i år. Senare, den 3 maj, anordnade Finansdepartementet en pressträff för att informera allmänheten om förändringarna. På pressträffen medverkade finansmarknadsministern, Pensionsmyndigheten samt Sjunde

AP-fonden. Samma dag gick Pensionsmyndigheten ut med ett pressmeddelande och berättade om dels förändringarna, dels att ett brev skulle skickas ut till de 2,6 miljoner pensionsspararna som berördes av att Premiesparfonden och Premievals-fonden skulle läggas ned.

En vecka senare, den 10 – 11 maj, fick spararna i Premiesparfonden ett direktadresserat brev om att fonden skulle avslutas. Samtidigt fick spararna i Premievals-fonden ett motsvarande brev. Spararna i Premiesparfonden fick information om att de inte behövde göra något utan att pengarna i fonden skulle automatiskt flyttas över till SÅFA. Det framgick även i brevet att om spararen inte ville att pengarna skulle flyttas över till SÅFA så behövde de göra ett fondbyte senast den 18 maj. Spararna i Premievals-fonden fick veta att om de inte gjorde något fondbyte innan den 18 maj så skulle innehavet i fonden föras över till SÅFA. Båda breven berättade att SÅFA har en generationsfundsprofil, är valbar samt nivån på fondavgiften. Dessutom fick spararna information om hur de skulle gå tillväga för att göra ett fondval. Spararna fick också en hänvisning till pensionsmyndighetens hemsida för ytterligare information. De båda avslutningsbreven finns i bilagorna 1 respektive 2.

Den 10 – 14 maj annonserade Pensionsmyndigheten om SÅFA och fondportföljerna i de största dagstidningarna och på dessa tidningars internetsidor. Annonsen finns i bilaga 3. Målet med annonseringarna var att nå de grupper som någon gång valt på fondtorget men därefter varit relativt passiva med förvaltningen av pensionsportföljen.

Som en del av informationsinsatsen hade Pensionsmyndigheten dels en kampanjsajt på hemsidan, dels en kampanjyta på hemsidans förstasida med information om de nya förvaltningsalternativen. På myndighetens hemsida samt på ca 100 av servicekontoren fanns, och finns fortfarande, en trycksak, ”Nya alternativ för din premiepension”. Den beskriver de olika förvaltningsalternativen samt sammansättningarna av ränte- och aktiefonderna i SÅFA och fondportföljerna. Trycksaken finns i bilaga 4.

Kundservice var utbildad om det nya statliga utbudet för att kunna besvara eventuella frågor från spararna i samband med informationsinsatsen.

Sjunde AP-fonden har förnyat sin webbplats där det finns information om de nya produkterna. De har marknadsföringsförbud och har därför inte gått ut med någon ytterligare information om produkterna direkt till pensionsspararna. Däremot har Sjunde AP-fonden under en längre tid deltagit i olika branschseminarier för att berätta om förändringarna i det statliga utbudet i premiepensionssystemet. De har även haft kontakter med nyckelpersoner i massmedia, exempelvis de som skriver om pensioner på en dagstidnings ekonomisidor, för att sprida informationen.

5 Läget i de statliga alternativen

Totalt är drygt 92 miljarder kronor placerade i de statliga förvaltningsalternativen den 31 maj, huvuddelen i SÅFA. Sammanlagt ca 80 miljoner är placerade i de övriga förvaltningsalternativen, varav drygt 69 miljoner kronor finns i fondportföljerna och ca 11 miljoner kronor i de underliggande ränte- och aktiefonderna.

Det totala antalet pensionssparare i förvaltningsalternativen uppgår till närmare 2,6 miljoner och i stort sett alla finns i SÅFA. Ca 1 150 sparare har valt någon av fondportföljerna och ca 320 sparare har valt räntefonden eller aktiefonden.

Tabell 1 visar pensionsspararnas placering den 10 maj respektive den 31 maj. Bland spararna med Premiesparfonden har drygt 99 procent flyttats över till SÅFA. Ca 600 av spararna har valt någon av fondportföljerna medan drygt 8 800 har valt att gå ut på fondtorget. Av dem som gick ut på fondtorget valde ca 70 någon av de underliggande fonderna i Sjunde AP-fonden.

I normalfallet utgjorde Premiesparfonden 100 procent av en premiepensionssportfölj, eftersom fonden inte kunde kombineras med andra fonder. Det fanns dock sparare för vilka Premiesparfonden utgjorde bara en del av portföljen.¹ Denna grupp uppgick till drygt 100 000 sparare. Nästa alla har låtit sina medel flyttas över till SÅFA, vilket innebär att en andel av deras portfölj har en generationsfundsprofil. Beroende på pensionsspararens ålder så har troligen även risknivån i portföljen ökat, givet allt annat lika.

Drygt 97 procent av spararna i Premievals-fonden flyttades över till SÅFA, se tabell 1. Ca 110 sparare valde någon av fondportföljerna, medan närmare 2 300 gick ut på fondtorget. I den senare gruppen är det drygt 120 som har valt någon av de underliggande fonderna.

Under hela maj lämnade närmare 13 000 pensionssparare Premiesparfonden och Såfa, ca 9 650 och 3 300 sparare från respektive fond. Det kan jämföras med antalet sparare som lämnade Premiesparfonden maj månad föregående år, drygt 10 680. Det månatliga utflödet ur fonden varierade förstås under året, men brukade ligga i intervallet 8 000 – 12 000 sparare. Det är alltså inte märkbart fler som lämnade de förvalda alternativen under maj 2010 jämfört med tidigare utflöde.

Sammanlagt har ca 10 900 sparare från Premiesparfonden eller Premievals-fonden gått ut på fondtorget. Det går inte i dagsläget att få fram uppgifter om dessa sparare numera anlitar privata företag för att förvalta sin premiepension.

Tabell 1 visar även placeringarna för de pensionssparare som tidigare var på fondtorget, exkl. Premievals-fonden, men som den 31 maj har något av de statliga förvaltningsalternativen. Det rör sig om drygt 1 200 sparare. Av dessa har ca 665 gått till SÅFA och ca 430 till någon av fondportföljerna medan ca 125 har valt de underliggande fonderna

Spararna som lämnat fondtorget är indelade i tre grupper, de som varit relativt aktiva sedan inträdet i pensionssystemet, de som inte varit lika aktiva sedan inträdet samt de som anlitar privata förvaltningsföretag den senaste tiden. Det är ungefär lika många bland de aktiva som valt något av de statliga förvaltningsalternativen jämfört med som gjort ett fåtal fondbyten sedan inträdet, närmare 620 respektive ca 575, se tabell 1.

Gruppen av sparare som anlitar privata förvaltningsföretag för att placera premiepensionen uppgår till ca 500 000 – 600 000. Av dem är det endast 18 som valt SÅFA och 12 som placerat i någon av fondportföljerna, se tabell 1.

Lägesbeskrivningen visar att informationsinsatsen inte har medfört någon märkbar ökning i utflödet från de förvalda alternativen, utan utflödet under maj ligger på

¹ Dessa sparare har tidigare haft en fond på fondtorget men som har avslutats. Pensionsmedlen har då överförts till Premiesparfonden eftersom spararen inte har placerat medlen i någon annan fond på torget och myndigheten har inte kunnat placera medlen i en likvärdig fond hos den tidigare förvaltaren.

ungefär samma nivå som tidigare. Det framgår även att i förhållande till antalet sparare som omfattas av premiepensionssystemet är det få som aktivt har valt något av de statliga förvaltningsalternativen under den observerade perioden. För att kunna göra en bättre bedömning av den direkta effekten av informationsinsatsen behövs en mer omfattande undersökning göras.

Tabell 1: Pensionsspararnas placeringar den 10 maj respektive den 31 maj 2010, antal pensionssparare.

Placering 31 maj	Placering 10 maj					Summa
	Premiesparfonden ¹	Premievals-fonden	Fondtorget ² Förvaltnings-företag	Hög aktivitet Byten>3 ³	Låg aktivitet Byten<=3 ³	
SÅFA	2 493 334	89 952	18	283	364	2 583 951
<i>Fondportföljer</i>						1 151
Försiktig	198	15	1	96	39	349
Balanserad	182	51	4	71	80	388
Offensiv	226	45	7	77	59	414
<i>Underliggande fonder</i>						318
Räntefond	26	34	1	42	11	114
Aktiefond	46	88	0	47	23	204
Fondtorget	8 743	2 168				10 911
Summa	2 502 755	92 353	31	616	576	2 596 331

1 Premiesparfonden utgjorde i regel 100 procent av spararens portfölj. För ca 100 000 sparare utgjorde dock Premiesparfonden endast en del av portföljen och dessa sparare ingår i tabellen. Spararna har tidigare haft sin fondandel placerad i någon av fonderna på fondtorget men fonden har avslutats. De har inte gjort ett nytt aktivt val för att placera om andelen. Förvaltaren av den avslutade fonden har inte haft någon likvärdig fond som Pensionsmyndigheten har kunnat placera andelen i utan myndigheten har fört över andelen till Premiesparfonden istället.

2 Inflödet från fondtorget, exkl. Premievals-fonden, till de statliga förvaltningsalternativen.

3 Antal byten sedan pensionsspararens inträde i premiepensionssystemet.

Egenskaper hos pensionsspararna

I detta avsnitt beskrivs pensionsspararna i de olika förvaltningsalternativen utifrån kön, ålder, inkomst och kontobehållning. De mått som anges är andel och medelvärden. De framtagna värdena ger en beskrivning men det går inte att dra några slutsatser eller göra några jämförelser baserat på dem. Det beror på att en del av beräkningarna är baserade på ett fåtal individer, vilket innebär att de är känsliga för små variationer i beräkningsunderlaget. I beskrivningen ingår enbart de pensionssparare som den 10 maj hade Premiesparfonden eller Premievals-fonden, och som den 31 maj hade något av de statliga förvaltningsalternativen. Inflödet av sparare från fondtorget omfattar endast ca 30 individer och ingår därför inte i denna beskrivning.

Det är en större andel män jämfört med kvinnor som har något av förvaltningsalternativen. I SÅFA är ca 52 procent av spararna män, vilket motsvarar andelen män som var i Premiesparfonden den 10 maj. I fondportföljerna är ca 58 procent män, medan andelen män i de underliggande fonderna är drygt 65 procent.

Den genomsnittliga åldern bland spararna i SÅFA är 43 år. För dem som har fondportföljerna är genomsnittsålder ca 40 år, medan motsvarande ålder är närmare 42 år bland dem som har de underliggande fonderna. Generellt är medelvärdet för åldern något lägre bland dem som hade Premiesparfonden medan den är drygt 10 år högre bland dem som hade Premievalsfonden.

Andelen pensionärer uppgår till 10 procent och i stort sett alla har sina medel placerade i SÅFA. Det är bara några enstaka pensionärer som har valt något av de statliga fondportföljerna eller de underliggande fonderna.

Den genomsnittliga inkomsten för spararna i SÅFA är ca 229 000 kronor. Motsvarande inkomst är högre för dem som ligger fondportföljerna eller i de underliggande fonderna, ca 262 000 kronor respektive ca 301 000 kronor.

Den genomsnittliga kontobehållningen i SÅFA uppgår till ca 41 000 kronor. De sparare som har fondportföljerna eller de underliggande fonderna har däremot en högre genomsnittlig kontobehållning, ca 49 000 kronor respektive ca 72 000 kronor.

Detta ärende har beslutats av generaldirektören Katrin Westling Palm efter föredragning av analytikern Inger Johannisson. I ärendets slutliga handläggning har även vikarierande enhetschef Stefan Granbom deltagit.

Katrin Westling Palm

Inger Johannisson